

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

N r o. 31.

Magyar Ország

A' természetnek rendkívül való tüneményei ez idén is jelengették magokat Európának néhány részeiben. — *Insprukban, Souronyban és Posonyban* Junius 5-ik napján érezhető földindulás volt, de sohol semmi kárt nem tett. — Cseh Országban az Ellbógeni Kerületben, ugyan azon napon igen hideg lévén az idő egy fertály magasságú hó esett, és 3 — 4 óráig maradt a' föld színén, Regensburg körül és több helyeken Bavoriában és Frankoniában, Junius 7-ik napján, reggeli 2 óraker, a' nap felkelése előtt jéggel borították a' vizek. Mivel a' mezőben lévő termések virágjaikat már elhullatták, azokban semmi kárt nem tett a' nagy hideg.

Szegedről Sz. Iván Havának 8-ik napján. E' folyó hólnapnak első napján, esteli 5 óraker a' felső városban, a' Minoriták templomától nem messze, midőn leg dühösebb szél fújt volna, szörnyű tűz támadván városunkban, 200 házat emésztett meg, ide nem számlálván sok melleleg való épületeket. A' kiütött tűz lángja olly hirtelen kiterjedt, hogy egynéhány pillantat alatt a' városnak három útzáját, a' Rátzok piatzát, a' Minoriták és a' Rátzok templomát, öt sós tárat porrá tett, sőt a' tisztán lévő hidba is belé akart a' tűz, de mind azt, mind a' hajókat megmen-

tették, és ezeket bátorságosabb helyre vitték a' tűzoltó emberek. Ennek a' pusztító elementumnak végtére a' só tisztség kantzellariájának, a' sós tiszték házaiknak le rángatása, és a' nagy szélvésznek letsendesedése vetett véget. Ezen tűz által okoztatott kár többre megyen egy millió forintnál. A' tűznek olly nagy volt az ereje, hogy a' Rátz templomnak rézből csinált fedelezetje, és a' toronyban volt harangok is elolvadtak. Néhány személyek szerentsétlenségbe is estek; egy kotsis, a' ki a' tűznek oltására vizet hordott, szekeréről leesvén szörnyű halált holt: a' Rátz fő papnak hitves társa ijedtében meghalt.

Erdely Ország.

Hazafiúi Javaslás.

T. *Pethe Ferentz* régi barátomnak a' Honnyi Levelek 16-ik darabjában a' Hollándiai szél malmok eránt tett jelentése nékem is alkalmatosságot szolgáltatott arra, hogy a' malmokra nézve jó darab időtől fogva főzött gondolatomat a' Publicummal közöljem.

Az őrlésben mitsoda szükségét szenvedjenek sokszor a' nagy malmok birtokossai is, annyival inkább a' szagónység, ebben a' mi Hazánkban csak a' nem tudja, a' ki Erdélyben soha meg nem fordúlt. A' mi kisebb és nagyobb vízi malmaink csak ősszel, tavasszal, és némelly essős hónapokban forognak kevés ideig úgy, a' mint keltenék a' valóságos malomnak forogni. Télen, nyáron, sőt az esztendőnek nagyobb részén vagy csak vántzorognak, vagy éppen helyt állanak. Ezen fogyatkozás miatt, nevezetesen a' szegénység sok féle szenvedése leírhatatlan. Kőképen

télben a' leg kegyetlenebb hidegbe és zivatarokba, két három napi járó földre kelletik sok környékekből malomba menni. A' pusztá ég alatt, hideget, éhséget sokszor egy hétig is szenved marhájával együtt, 's még sem örülhet; vagy ha sok utánna való járással szert kap is az őrlésre, a' mindenkor részeg molnárok drágan szerzett gabonáját nem őrlik, hanem csak eldaraboják. A' kiknek pedig vonó marhájok nintsen, só-őrlő malmokon fásznak darálják Török búzájokat, és sokszor hólnapokig is azzal táplálják familiájokat. De nem csak a' szegénység vagyon ebben a' szenvedésben, hanem minden ollyas Gazdák 's Professorok is, a' kiknek malmaik nintsenek, töbnire ajándékozzák a' molnárokat; és csak úgy kaphatnak szert az őrlésre, 's ha a' részeges molnárok gabonájokat elrontják is, nem mernek panaszolkodni, különben másszor ajándékért sem örölnének.

Hát a' nagy vizeken lévő malmoknak fel emelt gátjai, a' vizeknek csak középszerű áradásában is, némelly határookban mitsoda pusztításokat nem okoznak. Egész határ vetéseket, kaszállókat elsepernek, házakat elhordanak. Hát ha azok a' gátak nem vólnának a' nagyobb, sőt még a' középszerű vizeken is, hányféle kúfjei nem nyílnának a' kereskedésnek, és melly kútömbaülömbféle hasznok nem folynának az egész Hazára.

Ezek ugyan csak a' Publicumot illető káros következései a' vízi malmoknak. De ha a' mal-

mok birtokosai időt vennének magoknak és calculálnak azt a' véghetetlen erdőt, pénzbeli költséget és napszámokat, mellyeket a' malmok megemésztének, és fontba tennék a' békjövő haszonnal: bizonyosan vagy semmi, vagy igen kevés hasznot találóának, 's azt is rész szerént a' molnárok ellopják, rész szerént az árendás Zsidók meg emésztik. Ha csak két három közönséges száraz, annyival inkább a' *Te. Pethe Ferentz* Úr által projektáit Hollandiai szél malomból bé jöhető hasznot calculusba tennék, a' nélkül, hogy a' Publicumnak temérdek kárait, szenvedéseit tekintetbe vennék, csak önnön hasznok megfontolásából is lemondván a' költséges vízi malmokról, száraz vagy szélmalomok építéséhez fogóának. Az én javaslásom is csak a' közönséges haszonra tétel. Az efféle ideák bár sok olyanokat felébreszterének, a' kiknek mind tehetségek, mind valóságos szándékjuk vagyonegy illy közönséges jónak előmozdításában az első lépéseket meg tenni.

N. Szebenben, Majus 2-ik napján 1813.

V. M.

